

Hallintopolitiikka

Tore Modeen

Hallintopolitiikka on yhteiskunnan muutoksia palvelevan toiminnan ydin. Sitä määrää valtiossa kulloinkin vallitseva poliittinen filosofia. Hallintopolitiikan muotoutuminen jättää selviä jälkiä valtakunnan historiaan. Sen merkitys on sitä suurempi mitä enemmän alaa julkishallinto poliitikkojen myötävaikutuksella on pystynyt vallitsemaan. Suomen 1900-luvun loppua tutkivat historioitsijat joutuvat siten kiinnittämään paljon huomiota hallinnollisiin kysymyksiin ja arvioimaan niitä tällöin vallitsevan ideologisen tilanteen muodostamaa taustaa vasten.

Siksi on valitettavaa, että hallintopoliittinen keskustelu Suomessa on niin laimeaa. Ajatellen alan suurta merkitystä, puolueet huomioivat kovin vähän ohjelmissaan ja julistuksissaan julkishallinnon kehitystä. Hallitusohjelmissa julkishallintoa koskeva osa esiintyy yleensä asiakirjan lopussa. Tämä osoittaa, ettei hallinnon kehittäminen poliitikkojen mielestä ole ensiarvoisen tärkeä asia.

Esimerkiksi Esko Ahon hallitusohjelmassa kunnallisen itsehallinnon vahvistaminen on merkittävin uudistushanke. Kyseenalaista on kuitenkin miten tätä uudistusta ideologisesti olisi arvioitava. Ehkä sen takana on Keskustapuolueen–Maalaisliiton vanha pyrkimys kehittää maalaiskuntien itsehallintoa. Hallitusohjelmassa myös mainittu maakuntaitsehallinnon aikaansaaminen on varmasti peräisin Keskustapuolueen ohjelmasta. Muutoin hallituksen kehittämisestä ei ole juuri erikoista sanottavaa. Paljon itsestään selviä asioita sisältyy tähän lukuun.

Jos käydään keskustelua julkishallinnosta, keskustelun taso on yleensä vähemmän syvälinen. Se liikkuu uhtaissa puitteissa, usein vain ajankohtaisten uudistushankkeiden ympärillä. Kovin harvoin viitsitään syventyä hallintoideologiaan ja siis käsitellä julkishallinnon ongelmia eri aatesuuntausten kannalta.

Jokainen puolue pyrkii tilanteeseen, jossa se pystyy johtamaan valtakunnan kehitystä. Tällöin puolueelle (tai sen johtamalle koalitiolle) tarjoutuu tilaisuus toteuttaa valtakunnan sisäisten olojen kehittäminen puolueen suosiman suunnan mukaisesti. Jokaisella puolueella pitäisi siksi olla

seikkaperäinen hallintopoliittinen ohjelma, jota olisi jatkuvasti pidettävä ajan tasalla.

Suomen puolueitten huonoon hallintopoliittiseen valmiuteen on tietenkin vaikuttanut valtakunnan poikkeukselliset poliittiset olot. Useimmiten ideologisesti »epäpuhtaat» koalitionhallitukset ovat olleet maata hallitsemassa. Hallitusohjelmat ovat siten olleet lähinnä kompromisseja eivätkä ideologisesti puhtaita linjaratkaisuja.

Tänä päivänä Suomea kuitenkin hallitsee ns. porvarillinen koalitio. Olisi siis odotettavissa jonkinlaista porvarillista hallintopolitiikkaa. Tässä tilanteessa Mrs Thatcherin ja Mr Reaganin ajatukset ja toteuttamat uudistukset voisivat palvela esikuvina selvästä porvarillisesta hallintopolitiikasta, jossa elvyttämällä markkinavoimia yrittään aikaansaada yleistä vaurautta. Länsi-Saksan hallintopolitiikka on alusta alkaen ollut lähinnä liberaalis-porvarillista, huolimatta siitä onko Herr Brandt, Herr Schmidt tai Herr Kohl toiminut Bundeskanzlerina.

Todellisuudessa hallitusohjelmat harvoin toteutuvat sellaisinaan. Ideologiasta on usein luovuttava tosiseikkojen edessä. Aina on myös huomioon otettava Suomen monessa suhteessa erilaiset olot ja perinteet.

Porvarillista hallintopolitiikkaa näkyy vähän tämän päivän Suomessa ellei taloudellisen laman aiheuttamia budjettivähennyksiä sellaiseksi lueta.

Aikaisempina vuosina, jolloin porvarillis-vasemmistolaiset hallitukset määräisivät hallintopolitiikasta, porvarillisten puolueiden poliittis-ideologinen keskustelu jäi myös taka-alalle. Lähinnä seurattiin kiltisti vasemmiston määräämää suuntaa, paisutettaessa hallintokoneistoa ja ohjattaessa yhä enemmän verorahaa jaettavaksi eri ryhmien välillä. Päähuomio näytti aina ja näyttää edelleen kiinnittettävän valtion ja kuntien pyrkimykseen saada tarpeeksi verorahaa käytettäväkseen. Yksityiskoulujärjestelmän romuttaminen tapahtui siten vasemmiston toivomusten mukaisesti. Terveystieteiden huolto ei sen sijaan ole pystytty täysin kunnallistamaan, mikä tuskin kuitenkaan voidaan lukea porvarillisten puolueiden ansioksi.

Voimme siis väittää Suomessa vallinneen vasemmistolaisesta hallintopolitiikasta ilman porvaril-

lisen vaihtoehdon tultua selvästi esille hallitus-ohjelmissa ja niiden toteuttamisessa.

Kun seuraa Ruotsin poliittista keskustelua ja lukee Petersson-Söderlindin uutta hallintopoliittikan oppikirjaa (Petersson & Söderlind 1992), huomaa miten suuri ero Suomen ja Ruotsin välillä vallitsee tässä suhteessa. Ruotsin porvarit ja sosialistit ovat määrätietoisesti rakentaneet omia, erilaisen ideologiansa mukaisia hallintopoliittisia ohjelmia, joita eduskunnan enemmistön avulla hallitukset monessa tapauksessa ovat myös pystyneet toteuttamaan. Ohjelmista on käyty julkisuudessa vilkasta keskustelua ja puolueet tuntevat itsensä myös niihin sidottuina.

Siksi Ruotsissa nyt eletään aikaa, jolle on tunnusomaista porvarillisen hallituksen määrätietoinen hallinnollisten olojen suuntaaminen omien päämääriensä mukaisesti muuttamalla tai kumoamalla eräitä sosialistihallituksen aikaansaamia järjestelmiä. Esimerkkinä mainittakoon kuntien koulumonopoli, jota on osaksi murrettu. Terveysalalla on myös tapahtumassa liberalisointia. Jo

sosiaalidemokraattien aikana toteutettiin laaja kunnallinen liiketoiminnan privatisointi, jota nyt jatketaan.

Tämä prosessi on vielä alussa. Mikään hallitus ei parissa vuodessa pysty aikaansaamaan merkittäviä hallintouudistuksia. Mutta suuntaviivat ovat tiedossa ja ilmenevät selvästi oppikirjan eri luvuista.

Tällaisessa tilanteessa hallintopoliitiikka on myös kiintoisa oppiaine. Kyse ei ole vain puhtaasta teoriasta, vaan hallinnossa eri suuntiin tapahtuvasta muutoksesta.

Ruotsin ja Suomen niin lähellä toisiaan olevan hallintokulttuurin takia, »Förvaltningspolitik» kannattaa huomioida myös meillä käyvässä hallintopoliittisessa keskustelussa. Lisäksi se on pitkäksi kehittyneen hallintojärjestelmän hyvä opas.

LÄHDE

Petersson, Olof & Söderlind, Donald: Förvaltningspolitik. Publica. Stockholm 1992..